

Xabier Lizardiren lehen olerkiak

M. Jose Kerejeta

XABIER LIZARDIREN LEHEN OLERKIAK

M JOSE KEREJETA

Xabier Lizardiren poesiaren edizio kritikoa prestatzeko aurrelanetan ari nintzelarik, Lazkaoko Beneditarren Liburutegian, Juan Jose Aguirreren bidez hiru poesi eta ipuin bat aurkitu nituen, *Euzko-Deya* aldizkariaren 1917ko aleetan. Lanok SAMAIKO-ZULO izengoitiaz izenpeturik agertzen ziren.

Jon Bilbaok, bere Bibliografian, SAMAIKO-ZULO eta MENDI-LAUTA Joseba Mirena Agirreren izengoitizat ematen ditu (1). Dena den, puntu hau egiaztatzea beharrezkoa zela iruditu zitzaidan. Izan ere, Lizardik ez du berriro poesiari argitara emango 1929rarte, *Euskal Esnalea* (2) eta *Euzkerean* (3), orduan dagoeneko, LIZARDI'tar Xabier bezala (4). Bestalde, oraingo hauek, hasierako haiengandik oso ezberdinak dira ortografiaz, hizkeraz eta bertso-moldez ere. Dena den, badakigu garai hortan jadanik hasia zela euskaraz poesia idazten. *Biotz-Begietan*-en ikus daitekeenez, «Yaun Errukiorra», «Dios de Piedad» sonetoaren itzulpena, 1917koa da, eta hurrengo poesia, «Oia», 1919koa.

Baina bazegoen beste arrazoirik SAMAIKO-ZULO hau, geroko LIZARDI'tar Xabier bera dela pentsatzeko. 1917an *Euzko-Deya*-n azaltzen den «Aldakeri» ipuina, 1929an *Euskal Esnalea*-n poesi bezala emango du. Beherago transkribatuko ditut ipuina eta *Biotz-*

(1) 1918ko *Euzko-Deya*-n, 58, 60 eta 61 zenbakietan, beste hiru prosazko zati daude MENDI-LAUTA izenpearekin. Ez ditut transkribatuko hemen, zuzenean bere prosaz arduratzen ez naizelako.

(2) LIZARDI'tar Xabier *Euskal Esnalea*, 1929: «Neskatx urdin jantzia, Udaberria» 39 orr.—«Aldakeri» 105 orr.—«Bultziko leiotik» 221 orr.

(3) LIZARDI'tar Xabier. «Itxartu Euzkelduna», *Euzkerea*, 1929, I, 33 orr.

(4) Dena den, *R.I.E.V.*, 1919 XX, 207-211, *El Quijote*-ren atal baten itzulpenean, LIZARDI'tar Xabier azaltzen da, dagoeneko, izenpean.

-*Begietan*-en azaldutako poesiaren aldaera. Dirudienez, 1925an idatzi zuen lehenengoz poesi moduan, nahiz eta 1929rarte ez argitaratu.

Geroxeago, *Biotz-Begietan* liburuaren hirugarren argitarapena (5) eskuetan izan nuenean, «Jaun Errukitsuboi», 1932an «Yaun Errukiorra» izango zenaren eskuizkribuaren faksimila ikusi nuen. Honek ere SAMAIKO-ZULO izenpea darama. Gainera, hizkera, bai grafia, Euzko-Deyakoena bezalakoa da, eta 1932-koarekin alde handia du izenburuan bertan ikus daitekeen bezala (6).

Dena den, ezin dugu ahaztu, Lizardik berak baztertu egin zituela, oraingoz dakigunez, bere lehen literatur saio izan ziren hauek. *Biotz-Begietan* argitaratzean, «Yaun Errukiorra», aldatuta bada ere, han azaltzen da. Beste hoiak berriz ez.

Jatorrizkoaren ortografia erabat errespetatu dugu, baina inprenta arazoak direla-ta, kakotxa daramaten letra guztiak bikoiztu egin ditugu. Hau da, *r*, *l*, *d*, *t*, kakotxdun guztiak, *rr*, *ll*, *dd* eta *tt* bezala agertuko dira.

(5) LIZARDI'tar Xabier, *Biotz-Begietan* Itzaropena, Zarautz, 1970.

(6) Nere ustez, nahiko interesgarria da, poesia berberaren bi aldaera izatea halako denbora-aldearekin. Batez ere hiztegi kontuan egiten dituen aldaketak ikusirik. Adibidez: «Dongiak» ordez, «Txerrenek».—«Edenduriko»... «lardaskatuzko».—«Gokarbitasuna»... «anima garbia».

IPUYA

ALDAKERI (Gipuzkeraz)

Edestitxo au aspaldikoa dan ala ez, ezin esango dizutet, ezta nork ikasi-bearrtu zidan, atsegin ez naizelako esatiaz; bañan, ori berbera ezpa da ere, orren antzeko asko beintzat egunero gerta oidirala, bai, noski.

Bai omen zan bein, urrezko gereta edo kayola polit-polit batian bizi zan txori arre zatarr-samartxo bat, eta, arritzekua bada ere, gustiz zoriontsuba bizi zana. Ez deritzat, bada, egiya danik, beti gilzpetuak beren menpetasuna gorroto-dutela. Asko maite bai-zuen beria gure txoritxo onek.

Leyo aundi batian egon oi-zan gereta zintzilika, lore usaitsuetaz inguratu ta apaindutako leyo ederr batian. Eta andik agerrtzen zan azkatasuna, beste edozein kayolpetutako txoririk gogo-miñez erailtzeko lain ba-zan, noski... Ibarr zabalak errekatxo argitsuetaz ziarrkatubak, saroi gereitsu bikañak, lore-zelai gustiz alayak, eta an, azkenian, urruti amesgarri artan, mendi luze batzuek, margo urdi-

ALDAKERI. MAITEZKO IPUI MINKATZA

I

Leioa. Kaiola, bertan./ Urrezko ariz lotuta, pozik, txoria:/ ez margo, ez eztatia:/ ederrik gaxoa nekez ezertan...

Itzalgarri matsondoa./ Ikusgai, berriz, ibai, mendi, baso, zelai,/ ta udaren urrea non-nai.../ Bazun zerk aska-zaletu gogoa.

Maitiar zitun txolarre/ biurriak maiz; iñarak aiskide, berriz;/ ta irraka yoan-etorritz,/ illuntzeak ditun sorbeltzak ere.

Txolarreak diotsana:/ «Oi, ene lagun gaxoa. Lotu-gaberik,/ «eure mai gizen bera nik!.../ Oi, zein maite dudan askatasuna!...»

Iñarak: «Ene laguna,/ errukarri aiz; ezpaituk iñon kabirik/ ume laztanek beterik!.../ Oi, zein maite dudan askatasuna!...»

Sorbeltzak: «Ez duk biguna / ire zoria; begitu nazak, men-or,/ laister bai zabalak mozkor!.../ Oi, zein maite dudan askatasuna!...»

Txorriak: «Ez zuen ele/ maitekorrak, ez emendiko ikuskizunok.../ iñork ez ezerk, lagunok,/ ezin naute egiñen askatu-zale».

ñantzeko garbi batez estaliyak. Urrtzan eguzki sutuba, ta aizian, oro beterik, uda-sorrtitzaren asnasa(sic) gozo-gozoa...

Danori ageritzen zan leyo artatik, eta alaz ere, pozkarrigotzat zuen gure txoriyak bere kayola itxiya.

Askotan txolarre bizkorr berritsuak leyooraño elduten ziran, gertan zegoen janariya eraso-asmuan; einar abeslari lirañak, berriz, aren aurretik oso poliki agurr alai bat egiñaz, egaka jolasten ziran, leyoaren goi-aldeko bazterrtxo batian zeukaten kabiyari begiratu ta zainduaz. Baita ere illunabarr-aldian laisterr-laisterrka ibilli oi-diran sorbeltz-talde oyulariyak, euren ego beltz luzietaz leyo ormak ukutzeko zoriyan... Etzan, baña, gure txoritxua, danau ikusita ere, bere lagun zorundun ayenganantz beñere naikeri izaten.

Ez da, noski, ulerrgaitz igiya ori, jabetzat neskatxo agitz polit eta zoragarri bat zuela dakifiarentzat. Urre utsazkoa zirudien ille-zuena; begi aundi beltzak, argizai bera ere baño legunagoa musua, ta gorputz osoa, azkenik, txit lirain eta doaitsua.

Goizero juañ oi-zan gotzontxo ori txoriyarengana, ta parre-zalapartazka areganaturik, gereta-tarttetan bere biatz zuri-gorri ariñak sarritu ta eskeintzen zizkiyon, txoriyak mokokatu zizazkiyon. Gero kayola-atia irikiyaz (janariya aldatzeko aitzakiz) igesten zan egaka poz-pozik txoriya, ta neskaren buru-gañian geldituaz lendabizi, gero ostera ark zabaltzen ziyon eskuan, bere maitetxoak egin oi-ziyon mun gozoa, oso atsegin arttu ta biurrtzen ziyon.

Leiora, bat-batean, nor?/ Ederr-ametsik eziñena, aragituta!/ Neskatzak: «Ega», dio, ta, /kaiola zabalduz: «maiteñoa, ator...».

Aren begikun gozoa!.../ Burni-tartetik giltzape beltzean sartzen./ Askatasun-egunaren / urratzea ez dan bezelakoa...

Txoriaren poz-ikara!.../ Ur ontzitxoan murgildu ta astinduz-gero,/ maitetasunarren ero,/ badoa dei-dion ao gorrira.

«Ega adi maiteñoa, arin,/ neri biraka; eskuaz bainegok erne.../ Laisterago! Orrelaxe! Ene!/ Ukaldia yaurti, ta atzitu ezin!»

«Gaiztoa! Geldirik! Ator!.../ Nerea aiz noizbait. Laztan bat: orain bes-tea;/ yan nai aut, ene maitea.../ Orra, gaurkoz, neri berreun musu zor...»

Leio-gañeko iñarari,/ onâ zein oar zioskan, ezin obeak,/ txolarre lotsagabeak,/ biurki eragiñik begiari:

«Ikus dun ori, laguna?.../ Ez din, orratik, orretzek yaso makala,/ ederez ain motza dala...»/ (Zozoak beleari..., dakiguna).

Orrela, itsusi-samarra izan arren, eta margo politik beste txori askoek lez ezpa-zituen, eta abesti samurretako ezpa-zan bere estarritxua... dana dala, bera pozik zegoen beti, ta ludiko txorietan auxe, ifiolaz zoriontsuena bizi zan.

Igaro zan udea bein-edo-bein. Leyoko loriak ari ziran igarrtzen. Einaren eresiya pizkanaka osoro ixiltzeko antzian zebillen, baita txolarrien zalapartak ere, zetorren gabetasunak atsekabe-samarrririk zerabilzkien, ba. Sorbeltzak ere beste erri bero urrutietarontz abiatuak edo-ziran... Bein, aiziak zeramazkien osto illak leyoa oritu zuten, eta zugatzak iya adarr-utsik ageri ziran.

Beste egun batian, elurrak ianda (sic), mendi gustiyak osoro zurittu zituen. Goiz artan ere, oi-zuenez, etorri zan urre-ille zuen neskatxoa. Etzerabilkien, ordia, parrerik ezpañetan; etzan txorixuarekin bere biatz bizkorretaz, bestetan bezela, jolastu... Nik jakin detanez, jertzion begiraturik ere egin...! Oso kopeta-illunetz ordia, leyora zuzen-zuzenian jua eta zabalik utzi zuen. Ordun aizeats izoztu izugarri bat sarrrtu zan gelara. Berialaxe txoriyari atia iriki ziyon... Jalgi zan ikar-antzian gixaxua, bere jabiaren illun-aldiya igerri bai-zuen, eta arenganontz egatu zanian, eskukada zakarr batez izutu ta leyotik alde egotzi zuen neskak, beriala itxiyaz...

¡Aren etsipena! Asi zan oyuka... ¡Alperrik! Bere eskarrgabeko maitiaren arpegiya leyotik barrurontz itzaldtu zan, eta aize izoztu zorrotzak, txorixuaren gorputz biguna josi zuen.

Udá yoan da. Marduldu zaizka mordoak/ matsondoari. Beñola,/ —egari mozkorra—yo du kaiola/ gazteenik ildako ostoa.

Agur, iñarok... Ai, zuen kabi goxoa / berriz beterik daneko!.../ Ai, zeñen luze zuen urreneko/ maitaldiaren beroa!...

Egunak iges, ta goiz bat, zuriz yantzia,/ dar-dar yαιο zan... Negua./ Zertan ago, gogo miñiak puztua,/ zer dala-ta itun, txoria?...

Oar, baña, non datorren ire maitea!/ Ene!... zerk, ordea, zimur/ eragin ezpañei?... Ene!... Nork lapur/ begien irriparrea?...

Leio-kaiolak zabaldu ditu, bat-bana.../ Sartu du neguak sudur/ ozpeldu-zorrotza. Txoria, beldur,/ ega da maiteagana.

Ai, aren esku, laztankor igaz izana./ Lore-orria arantz biur!.../ Lêngoa ditekek, zakarki edur/ pera egotzi auena?

Negargarria! Leio-ostean itzalia/ bizitz-bizitza uan garra!.../ Ire eguzkiaren illunabarra!.../ Betiko il argi guztia!...

Ega, bai, ega! Oro zegok otz, bai bakar;/ oro, bai, ene!, zuria/ Non yana, ta aterperik non, txoria,/ billa arren adarr-adar?...

Oñazez erotzeko zoriyan, baldarr-baldarrki, zortitz illaren gañez zebillen egaka: dana elurr-estalki ederr-izugarri arek estalita zeukan eta etzuen zorigaiztokuak adarrrtxo legorr bat ere arkitzen nozgetzeko, ezta bere gosia asetuko zuen azitxo bat ere... Bizi-biziro oroitzen zan une mingarri artan bere kayolatxuan jaki gozoz betia egoten zan jantokiyaz ta bere neskatxo mattiaren matte-egin matta-garriyetaz...! Eta negarra zerauntsan zorigabetuak...

Gau-aldiyan eriyotza urrbiltzen zitzayola igerri edo-zuen, noski. Geldittu-gabe ari zan elurra, ta bere indarra, berez argal-samarra izanen gain, gero ta geyago ari zitzayon orain moteltzen, soñetik elurra ezin astindu arrteraño.

Eguna barraren lenengo argiyarekin batez, azken-indarr-aldi bat egiñaz, bere leyo maiterontz egatu zuen, eta, itxita idoro-arren, sarrrtu nai ba'litz bezela egoetaz asi zan, suminkiro, beirakiak jutzen... Orduntxe ikusi zuenak, ordia, biyotza geldiarazi ziyon: antxe, gela-barruan, zegoen bere urre-gereta, ez utzik baña... Bertan lo zegien lasai-lasai beste txori batek..., ¡bera baño ederragua, bera baño abeslari obia zan txori bat, nonbait...!

¡Txori arre gaxúa! Leyo-arri-gañian erori zan bat-batez, gezi zorrotzen batek, uste-ezta, zauritu ba'lu bezela... Begiyak betiko illunduaz, pustu-nastuta egakiyak, ankatxuak tente, biyurriturik biatzak, zabalik egoak...

Eguna osoro sarrrtu zanian azaldu zan neskatilla, ta algara pozkorr aundietaz txori berriyarekin ederrki ta luzaro jolastu zan, lengo-

Gose-nekeak auldurik, elur-gañean/ etzin da; ta arin, geldiak/ deituta, gogapen negargarriak/ egotzi zaizka taldean.

Iñoiz ikusi dezute tximirritarik,/ iltzeko yausitakoan,/ xomorroek yana nola dagoan,/ azkenak egin eziñik?

Bero gozoa! Yantoki alez betea!/ Laztan eztiak goizean!.../ Agur, agur!... Oi Eriotz aurrean,/ etsipenaren nekea!

Iñoiz kabirik egin gabeko gaxoa./ Elurretan, or, txoria.../ epelak ogetuta, ire kabia.../ lēnen bai azkenengoa...

Elur ta elur: elurra eten-gabean:/ illuntze beldurgarria!.../ Astindu nai... Ega nai... Ai, txoria!./ elurra beti soñean!

Aleak une, diardu, nagiz, Aldia'k/ yalkitzen artaburua.../ Agurea baita, dar-dar eskua,/ logura, berriz, begiak...

Il nai, ezin il... Gauaren azkengabea!

kuarekin oi-zuen bezelaxe. Leyora urbildu zan batian, ordia, landa-mendi elurrutubak begiratu-asmuan, arri-gañian zegoen txoritxo illa ikusi zuen... Baita ere agudo ezagatu (sic), ta, zirudiyenez, pizkatxo bat ere atsekabetu al zan; askarrki iriki bai-zuen leyua, ta bere eskuetan gorputz otza arrturik, geldi-geldirik egon bai-zitzayon begira, erruki-antzian. Eta, azkenik, begi zabaletatik malko aundi bero batek igesi ziyon txoritxuaren bularr-gañera...

¡Zoriontsu ilizan zitekian txori gixaxuak, eriyotza-aurretik bere matte mattiareu (sic) azken emaitz ori igerri ba'lu...

Bittarrtian, ordiau (sic), arrotza, danau ikusirik, aserretuta, neskatillari deika asi zitzayon, eta onek orixe entzunda azkarr-azkarr esku batez begiyak igorrtxi ta, bestiaz, bere naigabia bat-batian aztuta, kayola irikitsera juan zan laisterrka, leyua itxi-ondoren. Eta matte berriya poliki-poliki bere inguruetan egatzen ikusiyaz, eta aren abesti samurrak entzunik, zorrinduta zegoen... eta, azkenik, eskua zabalik eskeñi ta bertan gelditu zitzayonian ¡bai muntxo gozua mokuari egin ere.

Bitarrtian (sic), elurr-maindire-gañian, txori arre gaxua zetzan... Itzalita begiyak, egakijak(sic) pustu-nastuta, ankatxuak tente, zabalik egoak... Eta urrtzarontz (goira) biurrtuta zeukan, bularr-gañian izoztuten ari zan bere eskarrgabeko mattiaren malko ixuri-berriya...

SAMAICO-ZULO

Euzko-Deya, 1917, 26, Epalla. 6-orr.

Eguna?... Bai, nezekoa;/ ur-esnea baño motelagoa.../ Eguna noizbait, orde!

Il-aurreko indar-ondarrak zuzpertz?... Beintzat,/ txoria leioruntz doa,/ mozkorki, —alatsu udazken-ostoa—/ egun nekez yaiioaz bat.

Mokoz bai egoz otoikor astindu ditu/ leiarki lausoz beteak.../ Ai, befiere ezpa'lu zorigabeak/ begiaz lañoa urratu!

Margoz, bikaña; eztarriz, abeslaria;/ bigunki, barru gozoan,/ zata-rretsiaren kaiolatxoan,/ lo dago beste txoria...

Errukarria! Bein eta berriz, alena!/ Nondiko gezi zorrotza/ bat-batez eldu zaik egan, biotza/ yosteko guztiz zuzena?...

Leio-arrian yausi zan; lauso begiak,/ zutiturik errotxoak:/ beatza biurri, zabal egoak,/ arroturik egakiak...

NERE LENENGO MATTE — IBILKETA

(Gipuzkeraz)

¡Ura aro alaya
 ta ajolikabe
 Amabost urte
 Nittun garaya!
 Gizondu guraz,
 Bururatu zat
 Andregaitxo bat
 Billatutia.
 Urittik bertan
 Oi-zan, urtero,
 Erromeri bat
 Ezin alaigo...
 Juan naiz, bada, apain,
 Ta ernai begiya,
 Edozein neska
 Zoratzeko lain.
 Alako pozkun
 Osagarririk...!
 Baño nik bai-nun,
 Bai, zer egifik!
 Lagun-dei-otsa
 Non-naitik dantzut:
 Batzubek: «¡agurr!»
 Bestek: «¿Nora ua?».
 Jaramon-ezik,
 Darrait aurrera,
 Jakiz beteta
 Mayen arretetik;
 Ur gozua emen...
 An erroskilla...
 Ni, ordia, ben-ben,
 Andregai-billa!
 Arkittu ez nun
 Etsi-zoriyan,
 Neska bat dakust
 Zuaitz-itzalpian...
 Geldittu nintzan
 Eta aztertu nun:

Matrail gorridun
 Neska ederra zan...
 Ura aukerako
 Emaztia nitzat...!
 ¿Beste alako bat
 Al nun idoro...?
 Nere biyotzan
 (Bat-batez, noski)
 Su-garr bat, ezti,
 Piztu zitzaidan.
 Mingaña ikaraz
 Ta arrpeyan lotsa,
 Geldi-geldizka;
 Urreratu naz.

—«Matrail gorridun
 Neska motz ori:
 Nere autik entzun
 Itz laburrtxo bi».
 —«A zein loretxo
 Bota didazun...!
 Lotsarik ez dun
 Mutil koskorrtxo...!»
 —«Zelai-lillitxo
 Lirain apaña...
 Gotzon-antzedun
 Mattagarriya...!»
 —«Auxe den mutil
 Parregarriya...!»
 —...«Estutxo nabil
 Andregai-billa...».
 —«Ez ba, larrittu,
 Mattati ori, arren;
 Billa bai-dezu
 Andregaya emen!»
 Algara zegin
 Ori esatian;

Ni pozez, bañan,
Negon, ta atsegin.

—«Beraz, nerekin
Dantzara zatoz...?»

—«Izerdiz zagoz,
Pizka bat itxoin...».

Ta parre zegin
Nere mintzatzez...,
Ta, noizian-bein,
Zai ba'lego lez,
Atzeko aldera
Begiratzen zun.

—«Urrezko illedun
Zoragarriya,

Nere loretxo,
Nere kuttuna...!»

—«(¡Auxen da lana...!
Ez-ote etorriko?...).»

—«Entzun, bada entzun,
Nere bilddotsa...».

—«Ederrki ai zera:
Jardun, bai, jardun».

—«Tuntuna asi da:
Dantzara guazen...».

Ta, alako baten,
Urruti-antzian:

—«Mantoni atoz ia,
Dantza gattezen,
Tuntun-jo-aldiya
Buka baño len!...».

Begiratu zun
Deya dantzunantz,
Ta esan dit: «agur!
Dantzatzera nua».

—«¿Nor da ori baño?».
(Galde diyot nik)

—«Nor neu-bijotzeko
Jabia baizik!

Dantzaz nekatu
Ta egarri izan da:
Juan danian, zu
Azaldu zera».

—«Ta ain benez esan...
Gezurrti alen bai!
Zugan andregai
Billa nubela?...».

—«Ori bai, noskil
Zeuria ez, baño;
Mutilzar sendo
Orrena baizik...!

Agurr ba, gaste,
Ta eskerr ugari...»

—«Iñakaz neri?
Etzattut matte!!!»

Ta algara zegin
Ori entzutian...

Ta arin baño arin
Juan ziran dantzan...!

Ona eman, bada,
Nere lenengo
Zorigabeko
Matte-ibilketa.

SAMAICO-ZULO

Euzko-Deya, 1917, 28, Jorralla,
4-Orr.

EUZKO — MENDIYA

Len arranuak bizi ziraden
Zure arrkaitz gogorr-arrtetan,
Gau eta egunez, begi zoliaz,
Euzko-Aberriya-zainketan...

Arrotz-gudozte-burrni-diztira
Urrun-ibarran sorrztian,
Euzkel-erriko gaztigu-deya
Arrano-oyuba oiomen-zan.

Ta agure, gaste, eme ta ume,
Ots ori entzunik batian,
Zure arrkaitzetan, Aberriyaren,
Garai-eziñak ei ziran...!

Ta arranuakin elkarrtzen ziran,
¡Berok be arrano bai-ziran...,
Erromatarren arrano-gañez
Euzko-arranua ega bai-zan...!

Gaurr, zure aitzetan, arrano-oyubak
Ixildu ziran osoro...
Bele zittalak, zure gain-jabe,
Ega ta krazka dagi arro...

Berrdin arrotzak, bele-iduriyan,
Gure gain dabiltz txit-ernai,
Euzkel-erriya illotz ustela
Noiz biurrtuko danik zai
Euzko-belarriyak gorrtu dira...
Mendi-arranua aldendu zan...
Banakaturik gabiltz euzkuak,
Batuta egon-biarrian...!

Mendi-ixurkiko errekatxuak
Tamal orren berri eztaki;
Ta, lore-janzkiz, jayo-berriya,
Berontz dijua, lasterrki...

Mendi-garaiko zuaizpe-geritzak
Estaltzen duen itturri bat,
Euzkera garbiz abes-dagiña,
Du errekatxuak amatzat...

Ta, ala duala, lorai musuka,
Emen igeska ta orr jolasti,

Amagandikan ikasittako
 Euzko-ots gozuaz dabezki...
 Baño, bat-batez, zelaira elduta,
 Bertan lotu da, geldurik (sic),
 Berak ulertzen ez ditn (sic) itzak
 Euzko-ezpañetan entzunik...
 —«Ai...!, al ba'nuke eziña dana...
 Gorantz igesi al ba'nuke...!
 Nere ur garbiyak al ba-nittuke
 Matte-itturriyan berriz gorde...!
 Ta, orixe esanda, goiko lañuaz
 Bere ur argiya geriztu du...
 Ta, ixil-ixillik, ikaraz dua,
 Zorion-oroyaz negarrtsu...
 Urittik ziarr sarrrtu da gero
 Orrtik lottuta aldendu da...
 Ta atsedeen-guraz, azkenik, dario
 Itxasuan bere malkotza.
 Itxasuak, berriz, uintzarr aztunaz,
 Zigorrka diarrdu, izugarrki,
 Asabeakaz aitzuta dagon
 Erri-errukigarriari...

Euzko-mendiyan ori ikusitta,
 Olerrkariyak negarr-dagi...
 Baño, bat-batez, biyotz-ikaraz
 Jaiki da, arrano-otsa entzunik!
 —«Euzkadi dezu zure Aberriya:
 Esna-zatte ba, Euzkel-erri...
 Ta elkarrturikan, igaz bezela,
 Ekin zayozu arrotzari! ».
 Zutik mendian, ero-poz-garraz,
 Olerrkariyak be ots-egin du...!
 Oyarrtzun-otsak, gain gustiyetan,
 Erantzun diyo, argi-sutsu...
 Ta, beko ibarra begiyaz jorik,
 Orrko zarata ulertzen du...
 Lotan zegoen Euzkel-erriyak
 Bere logurea astindu du!

SAMAICO-ZULO

ZELAI URDIÑA

Errazti'tar Josebari

Mendi-goitxu batian,
 izerdiz, itzalpe-billaka ibillitta gero,
 aize otzantzaren musu osasungarrija arrpegiyan,
 exerita nago.

¡Nere begi-aurrian
 dagerren ederrtasuna! Jainkua'ren almena...!
 ¡Mugageko zelai bare gelgarri urdin berdiña.

¡Itxasto (sic) zabala...!

Emendik ikusitta

legorra bezin geldittun ta egokorr dirudizu:
 ta, margo argitsubaguaz, legorreko ibayai be
 antz-emateyezu.

Zelai amaige urdiña:

¿Zeuk ere bai ete-dittuzu nekazariyak...?

Bai-dakust zure gain lauba ixontzitzuz beteta...

¡Berok bai txikarrak!

¡Jostallu irrigarriyak,

itxas amaigabian iltzez jositta letxe...!

Goyaz alkarr jotzen dun ibarr ameskariyan.

¿Zerbait ba-al-zerate...?

«¡Gure txikittasuna...!».

Ikuskizun ori dala-ta oldoztillun diyot...

Ta nik, neure buruba goitxu ontan dakustelako.

Ala ba-deritxot,

Goi-goikuaren aurrian

gizonak, naiz goyenak be, ¿zertzuk ete gera...?

Argiya, iltzen, urre-il-janzkiz, sarrkalderantz bai-dua...

Berako garaya.

Kai-ondotik nuala,

bateltxo bat datorr zapiya zabal-zabalik...

Berton datorren itxastarr bizkarr-sendo bakarrak

au diyo abesturik:

«Ni naiz, ni naiz,

Zelai urdin, zure nekazariya...!

Ni naiz, ni naiz,
 Jaun-Goikua'ri eskerrik dagiyotena;
 Zelai urdiñaren emaitz ugariyak
 Matteki eskuratu dizkitenari...
 Ni naiz, ni naiz
 Zabal urdin abetan nekazari...
 Amaika nekien saritzat, nere
 emazte ta seme-alabatxok eztira
 izango gose...

Ni naiz, ni naiz
 Zelai urdiñeko nekazariya...!
 Goiko-jaun onari eskerr eta aintza! ».

Oi, ni naizen zorua...!
 zure kaltez oldozka goiko abaro atsegiñan
 nengoenaren aldiñan, neke larriz zenbiltzanoi
 Aundiyagua ziñan...!
 Aundiyagua bai, ziñez,
 Jaun-Goikua'ren begiyetan, neu geruago egonik,
 itxas-zelai urdiñeko nekazari kementsu
 bildurr gabeko ori...

SAMAICO-ZULO

Euzko-Deya, 1917, 33, Garilla, 2-orr.